

ЗАШТИТНА АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА НАЛАЗИШТА ПИЉАКОВАЦ КОД ВЛАДИЧИНОГ ХАНА

Мирослав Лaziћ, Филозофски факултет, Београд
Мирко Пековић, Војни музеј, Београд

Кључне речи: Јужна Србија, Владичин Хан,
Пиљаковац, заштитна сондажна истраживања,
бронзано доба, старије гвоздено доба

Археолошко налазиште Пиљаковац налази се у атару села Кржинце на око 2 km од Владичиног Хана, на пространој речној тераси, недалеко од ушћа потока Геман у Јужну Мораву. Налазиште захвата површину од око 4 ha, а по оси север - југ садашњи пут Лесковац - Врање дели га на два дела приближно једнаке површине.

Као археолошко налазиште забележено је приликом рекогносцирања 1964. године, када су констатовани атипични фрагменти керамике, највероватније бронзано-допске. Такође, ово налазиште је констатовано и рекогносцирањима уз трасу аутопута Е70, јуна 2002. године од стране екипе Народног музеја у Београду.

Заштитна сондажна истраживања налазишта Пиљаковац изведена су у периоду од 04. до 24. априла 2003. године. Проспекцијом површине налазишта утврђено је да је његов западни део прилично девастиран спирањем тла, стога је и у њему запажена мања концентрација археолошког материјала. У источном делу налазишта, које дели сеоски пут, концентрација налаза, односно керамике, камена, кућног лепа је знатно већа. Подела налазишта магистралним и локалним путем условила је да оно у току истраживања буде подељено на четири сектора у

RESCUE EXCAVATIONS OF ARCHAEOLOGICAL SITE PILJAKOVAC NEAR THE TOWN OF VLADIČIN HAN

Miroslav Lazić, Faculty of Philosophy, Belgrade
Mirko Peković, Army museum, Belgrade

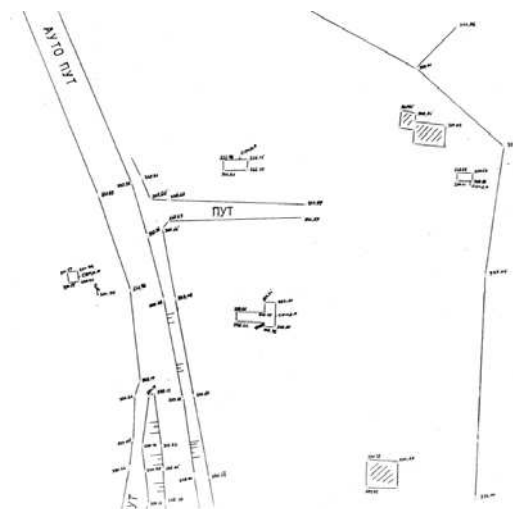
Key words: southern Serbia, Vladičin Han, Piljakovac, rescue trench type excavations, Bronze Age, Early Iron Age

Archaeological site Piljakovac is located in the area of the village of Kržnica, at approximately 2 km from the town of Vladičin Han. It is situated on the vast river terrace not far from the confluence of the stream Geman with the South Morava river. The site encompasses an overall ground area of around 4 ha and it is roughly divided in half by the local road Leskovac - Vranje.

This archaeological site was first registered in 1964 during a ground survey of this area when atypical pottery shards were discovered, most likely dating from the Bronze Age. The ground survey carried out along the E70 highway, in June of 2002, by the team from the National Museum in Belgrade also showed the existence of an archaeological site on this location.

Rescue excavations at Piljakovac were carried out in the period of 4-24 April 2003. After the ground survey, it was determined that the western part of the site was substantially devastated by the ground erosion which was the reason why archaeological finds in this part were very scarce. In the eastern part of the site, divided by the local road, archaeological artifacts, mostly pottery shards, stone and daub, were discovered in a larger number. The division of the site by local roads caused the excavated surface to be divided into four sectors. In each of the sectors one trench was opened, overall excavated area of 102

План - Локалитет
Пиљаковац
Plan - Site Piljakovac

Слика 1 - Поглед на локалитет Пиљаковац
Figure 1 - View on the site Pijakovac

којима су отворене четири пробне сонде, различитих димензија, укупне површине 102 m². Током археолошких истраживања налазишта Пиљаковац, констатовани су остаци значајнијег праисторијског насеља као и мање средњовековне насеобине. Средишни део ових насеља ситуиран је у источном делу налазишта, односно секторима I и II, који су удаљени око 40 m од магистралног пута Лесковац - Врање. Сонде у секторима III и IV отворене су у југозападном, односно североисточном делу налазишта што уједно представља и крајње границе ширења овог већег праисторијског насеља.

Културни слој у свим отвореним сондама налаже на сиву стерилну глину. Дебљина културног слоја креће се између 0,4 и 2,1 m. У сондама сектора I и II јасно су констатована четири културна слоја. Непосредно изнад здравице, у најдубљем културном слоју откривена је керамика карактеристична за сам крај развијеног бронзаног доба, односно период XIV-XIII в.п.н.е. У овом слоју издвајају се крушколики пехари, мање биконичне зделе разгранутог обода, коничне шоље, а најбројнији су фрагменти неукрашених крушколиких амфора са четири вертикалне дршке симетрично распоређене на трбуху. На основу типолошких одлика, грнчарија из овог слоја се може одредити у брњичку културну групу. У овом слоју је нађено и више артефаката од окресаног камена (кремен, кварцит), као што су стругалице, стругачи, краћа и дужа сечива и др. Такође, пронађен је и један предмет од метала, односно бронзана игла правоугаоног пресека, која је делимично оштећена. Следи слој са керамиком прелазног периода

m². The excavations showed the existence of a larger prehistoric and a smaller medieval settlement. The center of both settlements is located in the eastern part of the site, in sectors I and II, at around 40 m from the local road Leskovac-Vranje. Trenches in sectors III and IV were opened in the southwestern and northeastern part of the site on locations that proved to be the edges of the prehistoric settlement.

Cultural layers in all of the trenches lie on a layer of sterile gray clay. The thickness of the cultural layer varies from 0.4 to 2.1 m. Four horizons were registered in trenches in sectors I and II. Right above the sterile soil, in the deepest layer, pottery shards were discovered with the characteristics of the very end of the fully developed Bronze Age (14th-13th century BC). The most significant finds from this layer are pear shaped

Слика 2 - Остаци стамбеног објекта у сектору 2
Figure 2 - Remains of the house in sector 2

из бронзаног у старије гвоздено доба, односно времена од XII до X в.п.н.е. Керамика из овог слоја, већином је полирана, а од керамичких облика најзаступљеније су зделе, амфоре, пехари и крчази. Грнчарија овог слоја углавном је декорисана канеловањем. Непосредно на овај слој налажу остаци стамбених објеката настали у IX-VIII в.п.н.е., односно у почетним етапама развоја старијег гвозденог доба. Остаци обрушених зидова и подног лепа ових надземних објеката пружили су значајне податке како о величини,

beakers, smaller bi-conical bowls with averted rims, conical cups and numerous fragments of pear shaped amphorae with four vertical handles symmetrically placed on the belly and no ornaments. Typologically, this pottery is characteristic for the Brnjica cultural group. A number of chipped stone artifacts was discovered in this layer, mostly scrapers, longer and shorter blades ext. The only metal object discovered is a partly damaged bronze needle of rectangular section. Material from the next layer indicates the transition period between the Bronze and

Iron Age (12th-10th century BC). Pottery from this layer is mostly polished with bowls, amphorae, beakers and jugs as dominating vessel types. Ornaments on vessels were mainly done in channeling technique. Immediately on the described layer lie the remains of dwellings dated

Слика 3 - Остаци јама и камене конструкције у сонди 1, сектор 1
Figure 3 - Remains of pit-hole and stone construction in trench 1, sector 1

тако и о начину њихове градње. На изгорелом кућном лепу јасно се уочавају отисци греда и прућа чији промер варира од неколико до више десетина центиметара. Од керамичких форми доминирају посуде разноврсних облика, амфоре, шоље, пехари. Знатан број посуда декорисан је жигосањем "S" мотива, отискивањем на зубљеног точкића - радле и канеловањем. И у овом културном слоју је констатован изванредан број артефаката од окресаног камена, углавном стругача.

Такође, у овом културном слоју, у сонди Сектора I истражено је и пар јама различитих величина, које су укопане током старијег гвозденог доба.

Најзад, у најмлађем и највишем слоју, који је испод саме површине, откривена је средњовековна грнчарија из X и XI века. Од грнчарије најзаступљенији су лонци који су углавном декорисани сноповима паралелно или валовито урезаних линија.

to 9th-8th century BC, the beginning phase of the Early Iron Age. Demolished wall and floor daub provide valuable information on the size and building technique of these freestanding dwellings. Imprints of beams and wattle are clearly visible in the burned daub. The distance between imprints varies from several to tens of centimeters. The most dominant vessel shapes are amphorae, cups and beakers. Significant number of vessels was decorated with «S» shaped brands, imprints of a denticulate wheel-"radla" and channeling. A number of chipped stone artifacts was discovered, mainly scrapers.

In the trench in sector I, belonging to the same cultural layer, several pits of various sizes were discovered dated to the Late Iron Age.

Finally, the latest and upper-most layer uncovered pottery dated to the Medieval period, namely 10th-11th century AD. The most common vessels are pots decorated with bundles of parallel and wavy incised lines.

Резултати заштитних археолошких истраживања налазишта Пиљаковац код Владичиног Хана пружила су драгоцене податке о сложеним процесима етно-културних промена које су обележиле крај бронзаног доба као и почетак старијег гвозденог доба. Такође, ово налазиште је изузетно важно због очуване стратиграфије као и значајне количине покретног археолошког материјала што није случај са већином налазишта прелазног периода у овом делу Србије.

Свакако, истраживања овог налазишта би требало наставити нарочито ако се има у виду да му прети уништење изградњом новог аутопута.

Rescue excavations on archaeological site Piljakovac provided extremely valuable data about the complex nature of ethno-cultural changes that marked the transition period between the Late Bronze and Early Iron Age. This site is also very significant due to its very well preserved stratigraphy and numerous archaeological artifacts as opposed to many of the sites of this period in this part of Serbia.

Слика 4 - Амфора из слоја III
Figure 4 - Amphora from layer III

We feel it is of extreme importance to continue the research on this site since the construction of the new highway is threatening to destroy it.